

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1158

מסכת סוכה כ"ה-ל"א ♦ מעשר שני ד', ח' - ד', י"ב

בס"ד, כ"ג אב תשפ"א

השבוע בגליון

- ♦ היוצאים לטיול חייבים בסוכה?
- ♦ ההבדל בין צרכי האדם לרצונותיו
- ♦ האם בית משופץ נחשב כ"חדש"?

- ♦ סוכות פלא נגד גשמים
- ♦ לולב מעץ דקל שאין בו תמרים
- ♦ לולב מדקל שניטע לגידול לולבים - פסול!

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

הנוצות שרבי עקיבא איגר זצ"ל ביקש לשמור

מעשה מופלא על כח התפילה, סיפר הגאון רבי שמואל הומינר זצ"ל, מיקירי ירושלים, שקיבלו מאביו הצדיק רבי מרדכי זצ"ל.

עשרים וארבע שנים כיהן הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל כרב העיר פוזן, ובמהלכן אירע המעשה הבא.

יהודי מתושבי העיר חלה במחלה קשה. הוא דרש ברופאים שונים, חקר אצל טובי המומחים, אך מצבו הלך והחמיר ולא נמצא מזור למחלתו. באחד הימים נודע, כי רופאו של המלך עומד לעבור בעיר. עסקנים חילו את פניו כי יאות לבקר בביתו של החולה המסוכן, שמא ימצא את מקור מחלתו ויורם את תרופתו.

הרופא בדקו זמן ממושך, יצא את החדר וחתם את דניו של החולה למוות. אפסה תקותו. מחלתו חשוכת מרפא.

טרם צאתו את העיר יצא לקראתו גאון ישראל, המרא דאתרא, רבי עקיבא איגר זצ"ל, ובמתק לשונו שאלו: רופא נכבד. אילו המלך בעצמו היה לוקה במחלה זו, חלילה, מה היית עושה למענו?

להפתעת הנוכחים השיב הרופא, כי שאלה זו אינה תיאורטית. מחלה זו אכן תקפה את המלך זה לא מכבר ולאור אבחונו המדוייק של הרופא, המלך החלים בעקבות התרופה שניתנה לו. השומעים כרו אוזניהם לשמוע על התרופה, והרופא סיפר, כי הוא קבע שאם יבשלו עבור המלך עוף מיוחד ונדיר במינו, הוא יירפא ממחלתו. בהוראת רבי המלוכה יצאו גדודי חיילים אל היערות שבהם לפי המשוער

דף כו/א הולכי דרכים פטורין מן הסוכה ביום וחייבין בלילה

היוצאים לטיול חייבים בסוכה?

דברי גמרתנו מהווים מקור לדיון רחב היקף בין הפוסקים לגבי הגדרת המצב שבו האדם נפטור מן הסוכה בעת שהוא שוהה מחוץ לביתו, והאם הוא רשאי להביא את עצמו למצב זה.

יש מן הפוסקים (עיין סוכה כהלכתה, עמוד 128) הסוברים שאדם רשאי לצאת את ביתו ולהרחיק לכת למקומות שאין בהם סוכה, גם אם מטרת היציאה היא לשם הנאה וטיול בלבד. ראייה לשיטתם הביאו מדברי רש"י בסוגייתנו (ד"ה הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום): "דכתיב בסוכות תשב, כעין ישיבת ביתו, כשם שכל השנה אינו נמנע מלכת בדרך בסחורה". הרי לנו שאין כל מניעה לצאת את הבית כפי שנוהגים במשך כל ימות השנה.

ההבדל בין צרכי האדם לרצונותיו: אולם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (אגרות משה, ח"ג סימן צ"ג) דוחה את ראייתם וסובר, שיש לחלק בין **צרכי** האדם לבין **רצונותיו**. כאשר אדם יוצא מביתו עבור צרכיו, הוא רשאי לאכול מחוץ לסוכה, אך אין לעשות כן בשעה שיוצא מביתו לשם הנאה בלבד, כגון לטיול.

ומה בדבר הראייה מלשונו של רש"י? ובכן, כותב הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, אדרבה, אפשר לדייק מדבריו להיפך, שהרי כתב רש"י: "כשם שכל השנה אינו נמנע מלכת בדרך בסחורה". מוכת, כי רק לצורך סחורה ופרנסה מותר לעשות כן.

ראייה מעניינת לדיוקו בדברי רש"י, מביא בעל אגרות משה מדברי הגמרא (סוכה דף כה/ב) האומרת, ש"מצטער פטור מן הסוכה". אם אכן גם אדם הרוצה להלך בדרכים להנאתו רשאי לעשות זאת ולאכול מחוץ לסוכה, היה על הגמרא לומר כי לצורך הנאה מיוחדת, כגון טיול, רשאי אדם לישון מחוץ לסוכה, ולא רק המצטער פטור מן הסוכה. הרי לנו כי הפטור שלמדנו בגמרא מתייחס למקרים המחייבים שהייה מחוץ לסוכה בלבד [בעניין זה עיין עוד בפוסקים סימן תק"ל, ועיין בספר הסוכה עמוד תנ"ח, הערות מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, שהביא ראיה נוספת לאסור לצאת לטיול שבטעו יתבטלו המטיילים ממצוות סוכה].

אין להפטר מקיום מצווה: בעל אגרות משה מוסיף וכותב, כי אף אם מעיקר הדין היוצא לטיול פטור ממצוות סוכה, בודאי ראוי להמנע מכך. כמקור לכך הוא מביא את הגמרא (מנחות, מא/ב) המספרת, שרב קטינא לא לבש בגד בעל ארבע כנפות המחוייב בציצית, ופגשו מלאך ואמר לו שיש להענישו על כך. כאשר רב קטינא תמה מדוע הוא נענש, והרי מצוות ציצית אינה מחייבת ללבוש בגד של ארבע כנפות, אלא מי שחובש בגד בעל ארבע כנפות חייב לתת בו גדילים, ענהו המלאך: "בזמן דאיכא ריתחא - ענשינן", כלומר: אמנם אין חובה לנהוג כן מעיקר הדין, אך בזמן שמידת הדין שולטת מענישים אף על מצוות וחייבים שאפשר להיפטר מעשייתם.

זעילוי נשמת

מרת **שרה רבקה וסרצוג** ע"ה

ב"ר אהרן אליעזר ז"ל נלב"ע כ"ג מנחם אב תשל"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחי

זעילוי נשמת

מרת **ורדה שניצר** ע"ה

ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע כ"ה מנחם אב תשס"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחי

יחודה של הסוכה היה בכך שהיתה כגג יפה ואטום לפגעי מזג האוויר, עד שהגדירוה "סוכה יפה מאד". ברם... הגיס הגדול פסל את הסוכה (הגהות מיימוני פ"ה אות ט').

לרבינו תם שיטה מיוחדת על אודות סכך הסוכה.

במשנתנו נאמר כי סכך "המעובה כמין בית, אף על פי שאין הכוכבים נראים מתוכה, כשרה". כלומר, סכך עבה מאד אינו פוסל את הסוכה.

רבינו תם טען, כי מדובר בסכך שאינו אטום מפני הגשמים, אך סכך האטום לגשמים פסול.

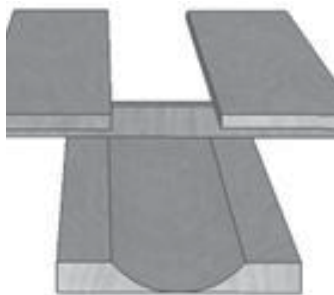
רבינו תם מבסס את טיעונו על הנאמר בגמרא, כי מותר לצאת מסוכה שהגשמים חודרים דרך סככה ומקלקלים את המאכלים שבה (כח/ב - כט/א). לכאורה, אם אפשר להתקין סכך שהגשמים אינם חודרים דרכו, מדוע לא יעשו כן וישיארו בסוכה? זאת, ועוד: מדוע גשמים בחג הסוכות הם סימן קללה? הרי לנו, כי על הסכך להיות חדיר לגשמים (שיטת ר"ת הובאה בתוספות לעיל ב/א ד"ה כי עביד, וביתר פירוט בהגהות מיימוניות סוכה פ"ה ה"ט, ובעוד ראשונים רבים).

בטעם הדבר יש שנקטו, כי סכך אטום דומה לבית ולא לסוכה (כך משמע בראשונים הנ"ל). ואילו הט"ז כותב (סימן תרל"ה ס"ק ב'), כי מן התורה סכך זה כשר, ודברי רבינו תם הם מדרבנן. ביאור נוסף קיים, שסכך שכזה אינו נחשב "עראי" אלא "קבע", והרי יש צורך לעשות סוכת עראי (תוספות ב/א הנ"ל, מג"א תרכ"ז).

השולחן ערוך והרמ"א לא הביאו את שיטת רבינו תם להלכה, אך הפוסקים נקטו כי יש להחמיר כמותו (ראה לבוש, ט"ז, מג"א, ב"ח, ח"א ומשנ"ב סימן תרל"ה, ובספר הסוכה עמוד רפ"ט).

באזור מזרח אירופה יורדים גשמים עזים באופן קבוע בתקופה זו. קיימת שמועה, כי הגר"ח מואלאז'ין זצ"ל הציע עצה מעניינת, להערים סכך רב על הסוכה כך שלא יחדרו לתוכה גשמים, אך להותיר חור במקום בלתי שימושי, דרכו יכנסו מי גשמים... (פאר עץ החיים סימן כ"ט, ועיין במועדים וזמנים, ח"א, סימן צ"ו, ובהוספות בח"ח, מש"כ בזה).

ומכאן ל"סוכת אנטוורפן" המהלכת בין הטיפות.

באנטוורפן שבבלגיה הומצא סכך ייחודי. מהיכן חודר הגשם? מן הרווחים שבין הקנים המונחים זה לצד זה, לא דרך הקנה עצמו. משכך, הגו רעיון פשוט. נטלו נסרים ברוחב כשש ס"מ, והניחום זה לצד זה לאורך הסוכה, כשבין כל נסר מרווח של כ-4 ס"מ. תחת המרווח, במרחק-מה, מונח נסר רחב יותר מן הרווח שבין שני הנסרים העליונים, ובו שקעקורית לכל ארכו, ומי הגשמים הזורמים אליו מן הנסרים העליונים, מובלים אחר כבוד אל מחוץ לסוכה.

הרי לנו סוכה במיטבה. רואים את הכוכבים. הסכך אינו מעובה.

יש חורים שמים יכולים להכנס דרכם, אלא שבאמצעות פטנט מיוחד מובילים אותם החוצה.

רוב הפוסקים הכריעו, כי הסוכה כשרה. אך יש שאמרו כי לכתחילה אין לעשות כן, והיו שהחמירו לפסול את הסוכה (ראה ספר הסוכה עמוד רצ"ה, דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל, דעת הגר"י וייס זצ"ל, והגר"ש ואזנר זצ"ל).

דף כט/ב ציני הר הברזל

לולב מעץ דקל שאין בו תמרים

עץ הדקל מאופיין בתופעה מרתקת. את פירותיו, הלא הם התמרים, הוא מעניק רק לאחר שמאביקים אותו מאבקה של עץ אחר. עצי הדקל נחלקים לזכרים ולנקבות, וכדי שעץ דקל נקבה יצמיח פירות, יש להאביקו באבקת עץ דקל זכר [יש שכינו זכר את העץ הנותן פירות - עיין תוספות מנחות עא/א; תו"ט בפסחים סופ"ד, ועוד]. בפירושו לתורה כותב רבינו בחיי (ויקרא כג/מ, ובכד הקמח אות לולב), כי מפני כך כינתה התורה את הלולב "כפת תמרים" (ויקרא, כג/מ) בלשון רבים, ולא "תמר", לפי ששני סוגי הדקלים, הזכר והנקבה, זקוקים זה לזה כדי להצמיח פירות.

תופעה זו גררה אחריה דיון מרתק בין הפוסקים.

"כפת תמרים": תורתנו הקדושה מכנה את הלולב "כפת תמרים". למה כוונתה? האם הורתה בכך ליטול לולב ממין עץ הדקל, או שמא כוונתה כי רק מעץ המגדל תמרים בפועל אפשר ליטול לולב לקיום המצווה?

"ערבי נחל": הגאון רבי צבי פסח פראנק זצ"ל מציין בספרו (הר צבי ח"ב סימן ק"ח), כי דיון זהה קיים לגבי ערבות, עליהן מציינת התורה כי יש ליטול "ערבי נחל", ונחלקו הראשונים אם יש ליטול ערבות שגדלו על גדות הנחל דווקא, או שמא אפשר ליטול ערבות אף מן הסוג הגדל על הנחל, גם אם ניטעו במקום אחר (ראה רא"ש פ"ג סימן י"ב). הואיל והשולחן ערוך (או"ח, סימן תרמ"ז, סעיף א') פוסק, כי אפשר ליטול גם ערבה שאינה גדלה בנחל, לכאורה יש להסיק מכך, כי הוא הדין בלולב, שאין צורך דווקא בעץ המגדל תמרים.

גאון ישראל: על החולה לחנך את בניו ללכת בדרך ישראל סבא! בכך ראה הגאון סיבה שירחמו עליו מן השמים.
הנוצות אינן, אך הדורות הבאים לפנינו!
יהודי יקר, טלפן עכשיו למוקד מאורות הדף היומי והצטרף לשיעור תורה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: תד. 471 בני ברק, פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כז/א ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה

בן המלך שסרח

שח האדמו"ר מסלונים זצ"ל, כי בן מלך שסרח וחבר עם חברים אויבי המלך, כאשר ירצה לשוב אל אביו, לא יוכל להוכיח נאמנותו בשלמות, על ידי שיעזוב את חבריו הרעים. רק כאשר יהפוך לבן אדם אויבים לטובה ויקבלו מרותו של מלך, אזי יוכיח כי חולל מהפכה ואמון המלך ישוב לכנו. **כששב** אדם בתשובה ומקיים מצוות, עדיין נשאר טעם המרידה ומטיל פקפוק במעשיו. עדי עד יקח את כל הנהגותיו הגשמיות, ויהפוך אותן לכלי בעבודת ה'. זאת כאשר אוכל וישן בסוכה, כך מוכיח נאמנות מוחלטת! (תורת אברהם - סלונים)

דף כח/א כל עוף שפורח עליו מיד נשרף

קדושת המקדש

ביאר רבי יוסף ענגיל זצ"ל, בעל אתון דאורייתא: קדושתו של יונתן בן עוזיאל היתה כקדושת

מצטרפים אלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות חזקים בסיפוק רוחני עצום!

קבע עיתים ללימוד 3029 *כניסה

חודש ראשון התנסות חינם

מדברי החזון איש זצ"ל (זרעים, כלאים סו"י ב) עולה, כי אין צורך להשוות בין לולב לערבה כדי להכשיר לולב מדקל זכר. לדעתו, מאחר שצורת גדילת הפירות בעצי דקל אפשרית רק באמצעות דקל זכר ודקל נקבה יחד, הרי שגם לולב של דקל זכר נחשב "כפת תמרים".
באותו נושא דנים פוסקים רבים, לגבי דקל שאינו מניב פירות מסיבות שונות, אם מפני שלא זובלה אדמתו, או שהאקלים בארץ בה ניטע אינו הולם את אפיו.

בעל שו"ת בני ציון (סימן כ"א) כותב, כי ממשנתנו מוכח שכשרים לולביהם, שהנה, במשנתנו נאמר כי לולבים של "ציני הר הברזל" כשרים. "ציני" הם דקלים שאינם מניבים פירות, והרי לנו כי גם לולביהם כשרים [ע"ש שהוכיח דבריו]. בסוף דבריו הוא מעיד, כי מנהג ירושלים להדר ליטול לולבי עבר הירדן, אף שהם אינם נותנים פירות. כמו כן העיד בעל מנחת אלעזר (שו"ת בני ציון, שם, סימן כ"ב), כי מנהג גליציה ליטול לולבים "מגינות שרים" אף שאינם נותנים פירות.

עם זאת, בעל מנחת אלעזר (שם) מספר, כי אביו, בעל דרכי תשובה, הקפיד "לקיים קרא כדכתיב, ולהדר אחר לולב מדקל המגדל תמרים בדווקא, וכן אני נוהג מהיות טוב, במקום שאפשר למצוא כאלו בעזה"ית" [יתכן שהידור זה הוא לפי דעת הפוסקים שלכתחילה יש להדר ליטול ערבות הגדלות בנחל, ראה משנה ברורה, סימן תרמ"ז, ס"ק ג].

ואילו הגאון הרואטצ'ובי כותב בספרו צפנת פענח (הלכות לולב פ"ז ה"א), כי בדיון זה נחלקו תנאים בתלמוד ירושלמי, ולדעת רבי עקיבא יש ליטול לולב מעץ עושה פרי דווקא. כאסמכתא לדבר הוא מביא את דברי הגמרא במנחות (כז/א) כי מארבעת המינים, שניים עושים פירות - אתרוג ולולב, ושניים אין עושים פירות - הדס וערבה. לכאורה, הרי עץ ההדס מסוגל להצמיח פירות, המכונים בגמרתנו "ענבים"? אין זאת, אלא שכוונת הגמרא כי הדס וערבה אין צורך ליטול דווקא מעץ המגדל פירות, אך אתרוג ולולב יש צורך ליטול דווקא מעץ המגדל פירות.

ברם, האחרונים דחו ראייה זו על פי דברי שבלי הלקט (סימן ק"ס) שפירש כי עץ ההדס אינו נחשב מניב פירות, לפי "שאינם נחשבים פירות מעולים" (ראה בספר כשרות ארבעת המינים, עמוד ק"ע).

לולב מדקל שניטע לגידול לולבים - פסול! עתה נתוודע לחידוש גדול ועצום מבית מדרשו של החתם סופר זצ"ל (בחידושו לפרקנו דף ל"ד). החתם סופר כותב [בביאור דברי הרא"ש הלכות ערלה סימן ב'], כי **יתכן** שלא זו בלבד שיש ליטול לולב מדקל המוציא תמרים, אלא גם יש צורך שהדקל ינטע לשם גידול תמרים דווקא! אך לולב של עץ דקל שניטע לנוי וכדומה - פסול! עם זאת, החתם סופר אינו נוקט כן להלכה, אלא כתב, כי למעשה נוהגים ליטול לולבים גם מעץ דקל שאינו מוציא פירות, כפי שפסק הרמב"ם לגבי ערבות, כי אין צורך בערבות הגדלות דווקא על הנחל.

מקדש. והרי אמרו תוספות (ערכין ו/א) שקדושת מקדש ראשון היתה כזו שעוף לא פרח מעליו [ולא הוצרכו ל"אמה כליא עורב"], ומכיון שכך, עוף ששגג ופרח - נשרף מיד... (תפארת יוסף, בראשית קל"ד).

דף כח/ב סוכתו קבע וביתו עראי

עולם הזה דומה לפרוודור

האדמו"ר הר"א מגור זצ"ל אמר על כך: על ידי שיצא מדידת קבע לדירת עראי, ישריש בליבו כי גם מה שנראה בעולם כקבע, אינו אלא עראי...
זה נרמז בדברי המשנה: "סוכתו קבע", סוכה סימן העראיות, יעשה אותה קבע בליבו, יקבע מידה זו בליבו, עדי עד יבין וידע ש"ביתו עראי", גם מה שנראה לו כבית קביעות, הכל עראי בעולם הזה...

לעילוי נשמת

הר"ר **בנימין וסלי** ז"ל

ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע כ"ז באב תשנ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף ברגר** ז"ל

ב"ר שלום צבי ז"ל נלב"ע כ"ג מנחם אב תשנ"ד

מחשובי מתפללי בית מדרשנו **תנצב"ה**

הונצח ע"י משפחות לוסיטיג וקוק שיחיו

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

ורווי... לימוד היומא... כל המעט... חייך...
ויקרא...

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה
הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: 3764*

בברכה
גדולי
ישראל